पेंग्विन येत आहे आहेत!

आर. एल. पेनी, मराठी: अश्विनी बर्वे

पेंग्विन येत आहे आहेत!

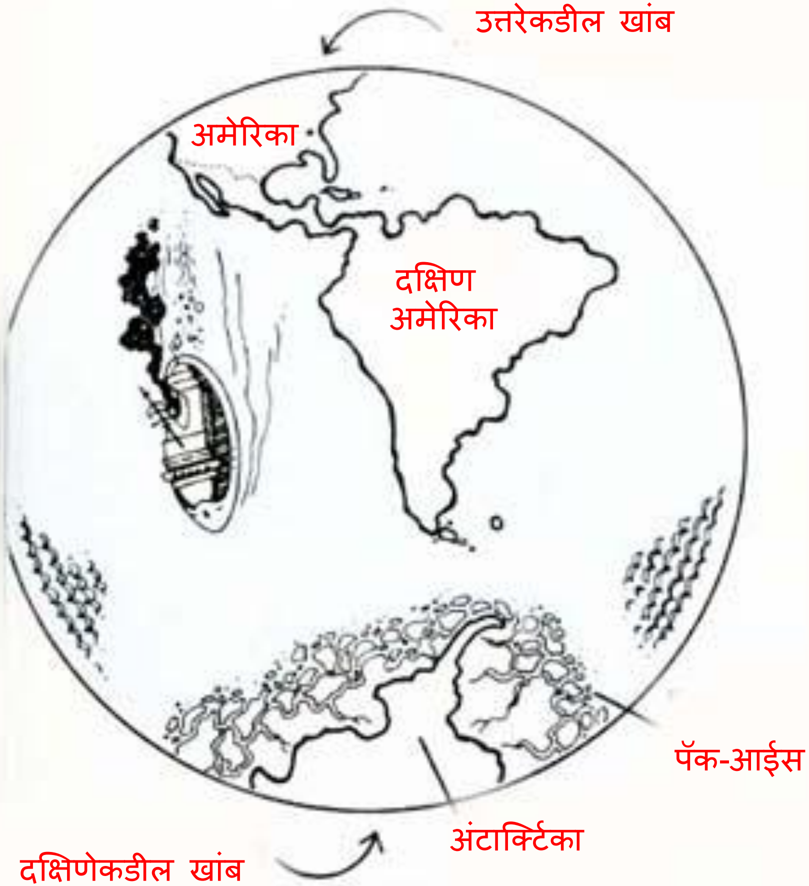

आर. एल. पेनी, चित्र टॉम ईटन
मराठी: अश्विनी बर्वे

पेंग्विन हे पक्षी आहेत.
त्यांना पिसे असतात आणि ते अंडी घालतात.
त्यांची पिसे खूप लहान आणि एकमेकांना लागून असल्यामुळे केसांसारखी दिसतात.
जेव्हा पेंग्विन समुद्रात पोहतात, तेव्हा ही पिसे त्यांना उबदार आणि कोरडे ठेवतात.

पेंग्विनच्या अठरा जाती आहेत.
मला ॲडेली पेंग्विनबद्दल जाणून घ्यायचे होते,
म्हणून मी अंटार्क्टिकाला गेलो.
मी दक्षिणेकडे जाणाऱ्या एका मोठ्या जहाजातून प्रवास केला.

आम्हाला पॅक आइसमधून जावे लागले.
अंटार्क्टिकाला वेढलेल्या तरंगत्या बर्फाला
पॅक आइस असे म्हणतात.
दर वसंत ऋतूत, ॲडेली पेंग्विन पॅक
आइस सोडून जातात.

ते प्रजनन करण्यासाठी आणि अंडी
घालण्यासाठी अंटार्क्टिक किनाऱ्यावर येतात.
जिथे भरपूर खडक असतात तिथे पेंग्विन
एकत्र येतात.
ते तिथे आपली घरटी बांधतात.
यांना 'रुकरी' (rookeries) म्हणतात.
ते आपली घरटी बांधण्यासाठी लहान
खडकांचा वापर करतात.

तो कसला आवाज होता?

तो एखाद्या जहाजासारखा वाटत होता.

तो नक्कीच पेंग्विन असणार!

मग मी किनाऱ्याच्या दिशेने धावलो.

मला दगडांचे ढिग असलेला

एक खडकाळ किनारा दिसला.

ते नक्कीच पक्ष्यांचे घरटे असले पाहिजे!

प्राण्यांबद्दल जाणून घेण्याचा सर्वोत्तम मार्ग

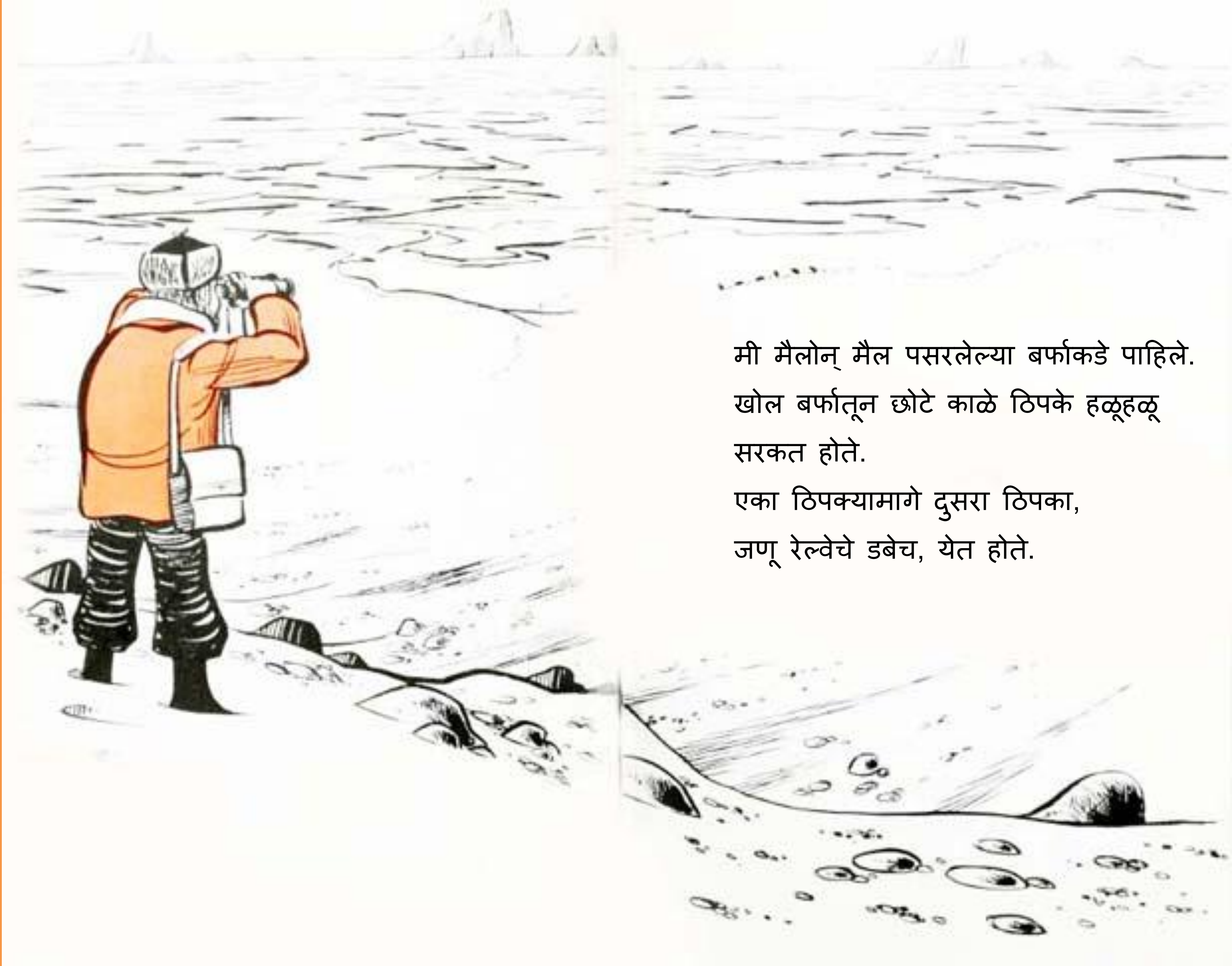
म्हणजे त्यांच्यासोबत राहणे.

मी स्लेजवर एक घर बांधले.

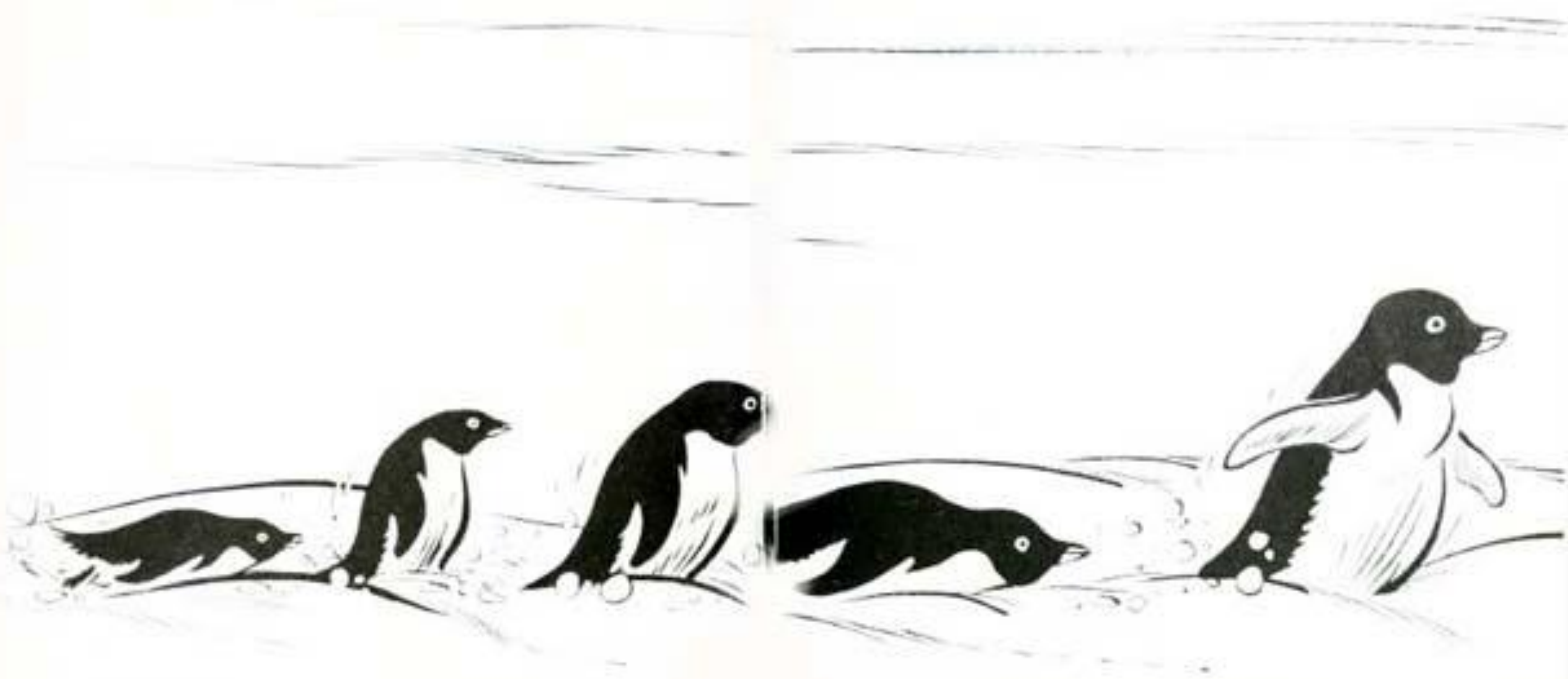
आणि ते घर घेऊन मी

'पक्ष्यांच्या घरट्या जवळ' घेऊन गेलो.

मग मी वाट पाहिली.

मी मैलोन् मैल पसरलेल्या बर्फाकडे पाहिले.
खोल बर्फातून छोटे काळे ठिपके हळूहळू
सरकत होते.
एका ठिपक्यामागे दुसरा ठिपका,
जणू रेल्वेचे डबेच, येत होते.

अॅडेली पेंग्विनची उंची फक्त चौदा इंच असते.त्यांचे वजन सुमारे चौदा पाउंड (७ किलो) असते. त्यांचे वजन नवजात मानवी बाळाच्या वजनाच्या दुप्पट असते.

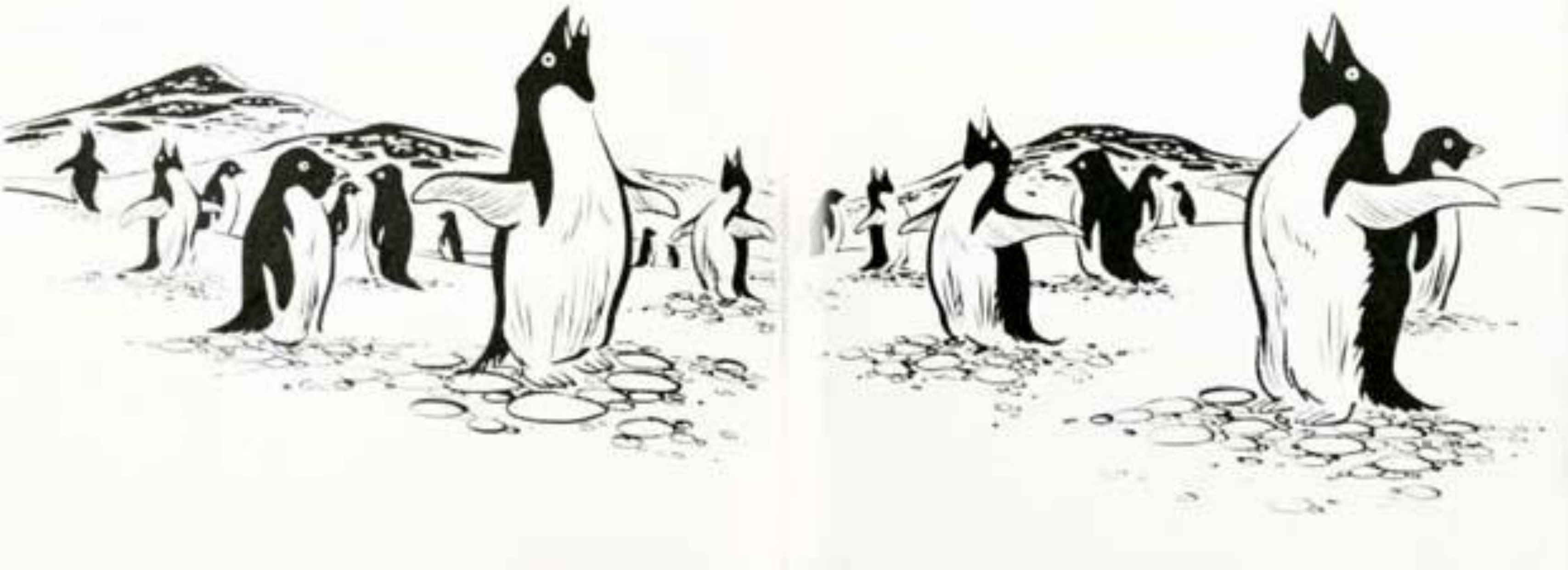
बर्फ दहा इंच खोल आहे.या खोल बर्फातून चालण्यासाठी पेंग्विनना खूप मेहनत करावी लागते.
जेव्हा पहिला पेंग्विन थकतो,
तेव्हा दुसरा पेंग्विन पुढाकार घेतो.

बर्फात मी त्यांना कशी मदत करू शकतो?
मी त्यांच्या जवळ जातो.
ते सुमारे वीस फूट अंतरावर थांबतात
आणि 'आर्क' अशी हाक मारतात.
मी मागे वळतो आणि माझ्या
पायांनी एक वाट तयार करतो.
पेंग्विन माझ्यामागे येतात.
आम्ही ट्रेनसारखे चालतो.
मजेसाठी, मी त्यांना एका
मोठ्या वर्तुळात फिरवतो.
ते पुन्हा माझ्यामागे येतात.

मी किनाऱ्यावर जातो.मग पेंग्विनची छोटी
रांग खडकाळ किनाऱ्यावर येते.
ते मित्र असावेत असे वाटते.
पण दगडांच्या ढिगाऱ्याजवळ आल्यावर,
ते एकमेकांपासून दूर जातात.

ते आता पूर्वीसारखे मिळूनमिसळून राहत नाहीत.
प्रत्येकजण वेगवेगळ्या ठिकाणी जातो.
ते आपली डोकी आकाशाकडे उंचावतात.
ते मोठ्याने "आआआआआह!"
असा आवाज काढतात.
अनेक पेंग्विन त्यात सामील होतात.
प्रत्येक पेंग्विन "रुकरी“ मध्ये (पेंग्विनांच्या
वसाहतीत) आपल्या स्वतःच्या
खास जागेवर उभा राहतो.

दगडांच्या मोठ्या ढिगाऱ्यांवर दररोज अधिक पेंग्विन येतात.
आता तिथे शेकडो पेंग्विन आहेत.
ते सर्व सारखेच दिसतात.
मी त्यांना ओळखू शकत नाही.
मला प्रत्येक पक्ष्याला एक 'क्रमांक' द्यायचा आहे.पेंग्विन घरट्यात असताना त्यांना पकडणे सर्वात सोपे असते.
घरटे हे त्यांचे घर आहे आणि त्यांना ते सोडायचे नसते.

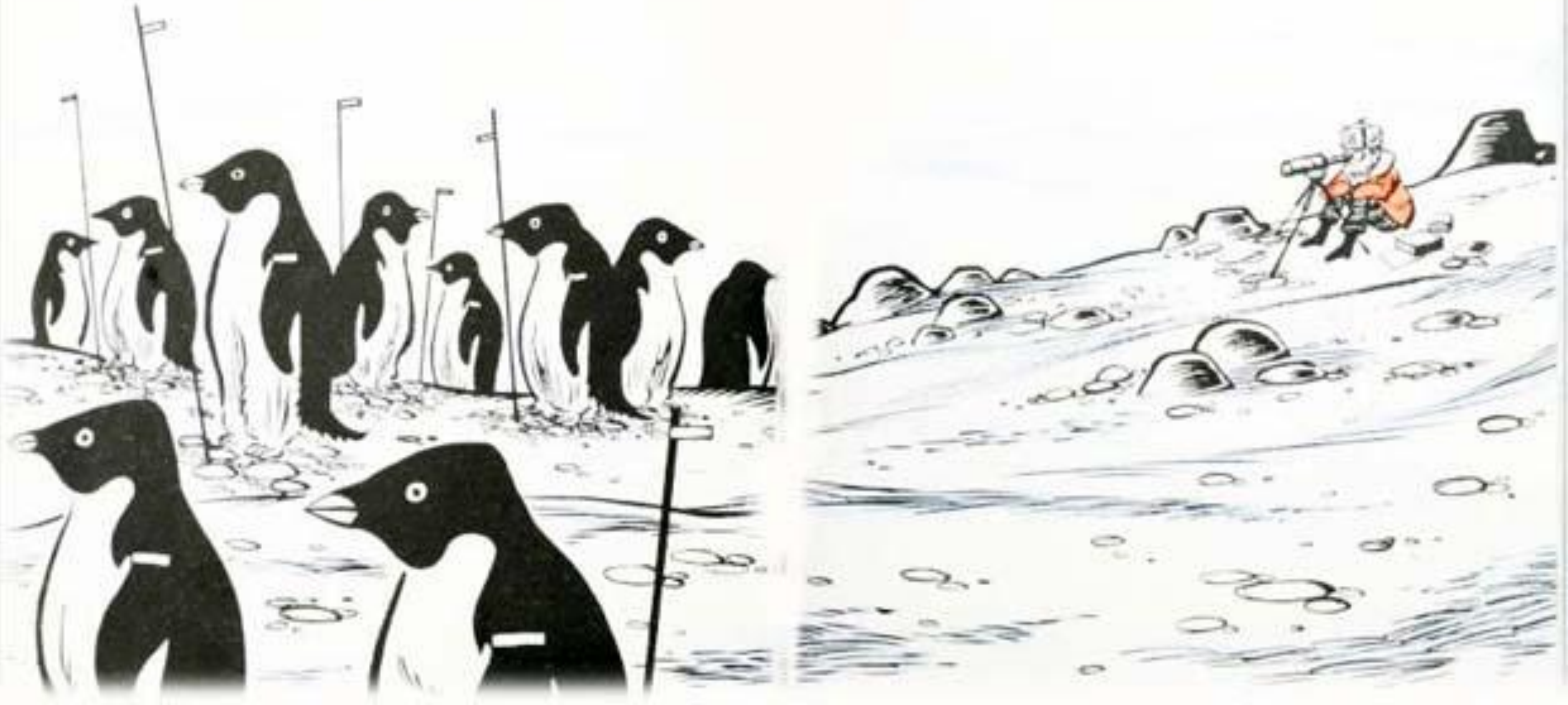

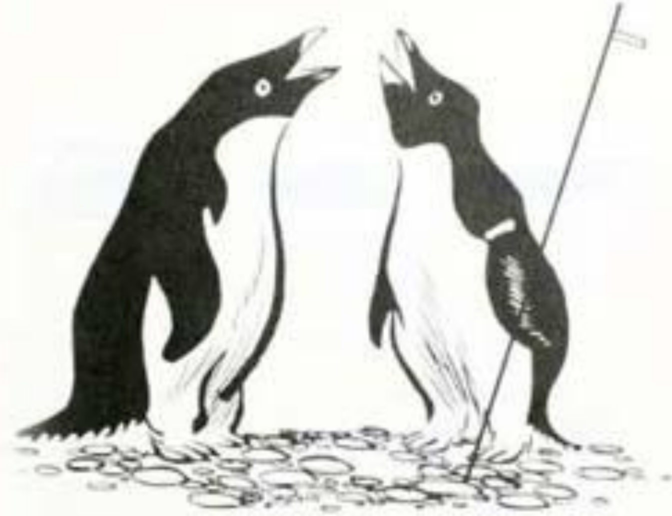
पेंग्विनला पकडण्याचा सर्वोत्तम मार्ग म्हणजे त्याला मानेने पकडून त्याचे डोके आपल्या गुडघ्यांमध्ये ठेवणे.
पेंग्विन आपल्या पंखांनी तुमच्या पायांवर खूप जोरात फटका मारतो.
मी त्याच्या पंखाला एक धातूची कडी बांधली आहे.त्या कडीवर एक क्रमांक लिहिलेला आहे.

त्या रिंगमुळे पेंग्विनना त्रास होत नाही.
त्या आकड्यांमुळे मला प्रत्येक पेंग्विनला ओळखायला मदत होते.
मी त्यांच्या दगडांच्या ढिगाऱ्यांजवळ काठ्याही लावल्या आहेत.
घरट्यांनाही क्रमांक दिले आहेत.
आता मला कळतं की कोण कुठे राहतं.

जेव्हा मी पेंग्विनला सोडतो,
तेव्हा तो त्याच्या घरट्यात परत जातो.
मग मी पेंग्विनना पाहण्यासाठी बसतो.
त्यांचे 'क्रमांक' वाचण्यासाठी मी दुर्बिणीचा वापर करतो.
पेंग्विन जे काही करतात, ते सर्व मी लिहून ठेवतो.

"रुकरी" मध्ये सर्वात आधी येणारे ॲडेली पेंग्विन हे नर पेंग्विन असतात.
नर पेंग्विनना त्यांच्या घरट्यांची सर्वात जास्त काळजी वाटते असे दिसते.
त्यांना स्वतःसाठी, त्यांच्या जोडीदारांसाठी आणि त्यांच्या पिल्लांसाठी घरट्याची गरज असते.
जर कोणी त्यांचे घरटे हिसकावून घेण्याचा प्रयत्न केला, तर ते जीवापाड प्रतिकार करतात. आणि जवळजवळ नेहमीच त्यांचा विजय होतो.

काही दिवसांनी मादी पेंग्विन येतात.
जेव्हा नर आणि मादी घरट्याजवळ भेटतात,
तेव्हा ते मोठ्याने आवाज काढतात.
तो आवाज खडखडाटासारखा असतो.
नर आणि मादी एकत्र मान डोलावतात.
मग ते घरटे बांधण्यासाठी दगड गोळा करतात.

संशोधकांना पूर्वी वाटायचे
की नर पेंग्विन माद्यांना दगड भेट देतात.
पण हे खरे नाही.
नर आणि मादी
आळीपाळीने दगड गोळा करतात.

त्यांच्यापैकी एक नेहमी घरट्यातच राहतो.
जर घरट्यात कोणी नसेल,
तर दुसरे पेंग्विन त्यांचे दगड चोरतात.
भांडताना पेंग्विन आपल्या चोची जोरात
एकमेकांवर आपटतात.
ते आपल्या पंखांनी एकमेकांना मारतात.

पेंग्विन दोन आठवडे आपली घरटी बांधतात.
या वेळी अंटार्क्टिकामध्ये वसंत ऋतू असतो.
सूर्य दिवस-रात्र तळपतो.
पेंग्विन खात नाहीत किंवा झोपत नाहीत.
नर आणि मादी पेंग्विन आळीपाळीने
आपल्या घरट्यांचे रक्षण करतात.
ते एकमेकांच्या अगदी जवळ उभे राहतात.

एके दिवशी मादी एक अंडे घालते.
पेंग्विन 'आऊच! आऊच!'
असे ओरडतात.
ते आपली डोकी हलवतात.

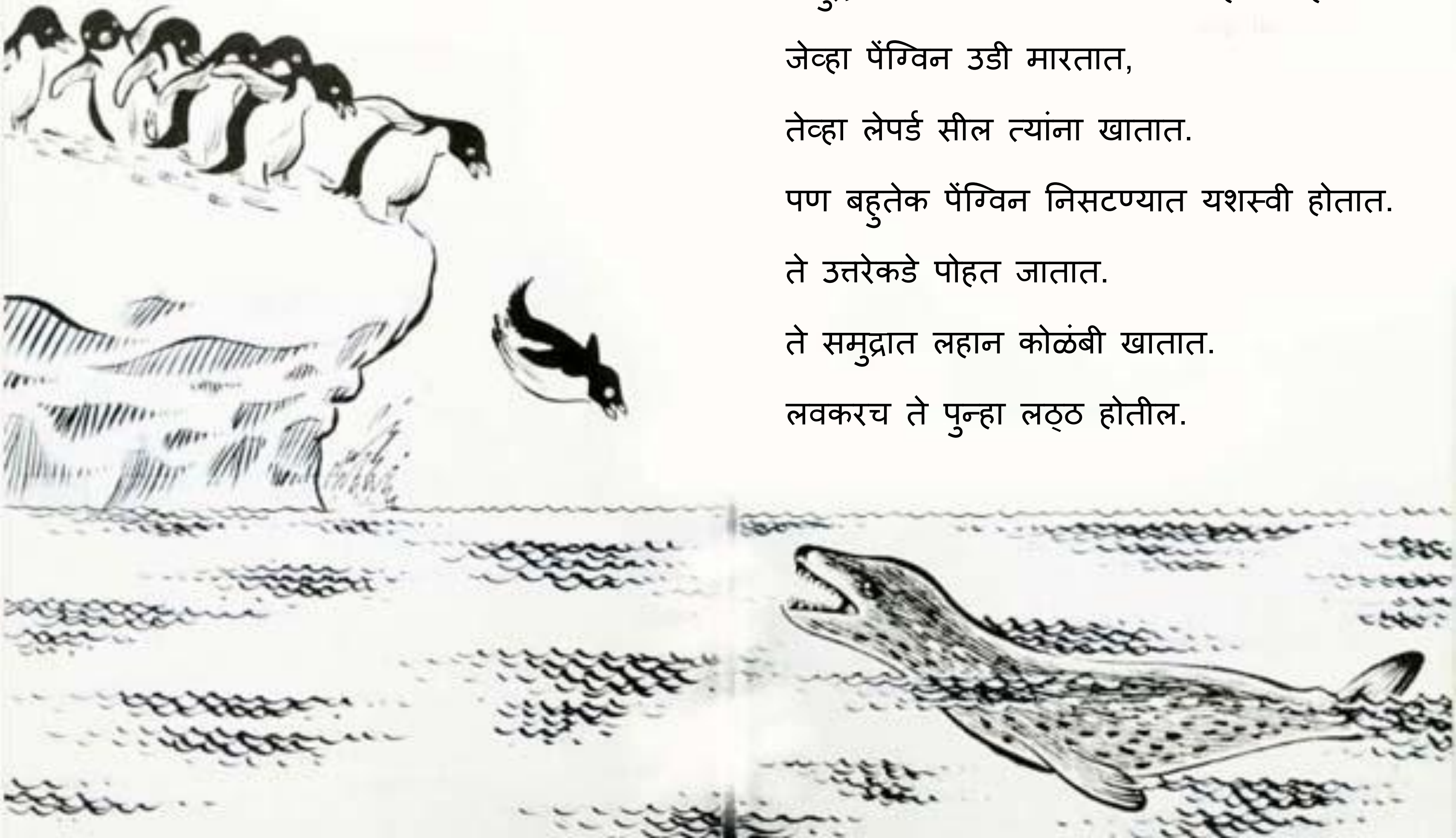

दोन-तीन दिवसांनी मादी दुसरे अंडे
घालते.पुन्हा ते "आऊच! आऊच!"
असे ओरडतात.

मग नर पेंग्विन अंडी उबदार
ठेवण्यासाठी घरट्यात जातो.
पेंग्विनच्या शरीरावर एक पिसे नसलेला
भाग असतो.
त्याला 'इन्क्युबेशन पॅच'
(उबवणीचा भाग) म्हणतात.
तो भाग उबदार असतो.
तो अंडी उबदार ठेवतो.
दोन अंडी घातल्यानंतर मादीला भूक लागते.
तिने दोन आठवड्यांपासून काहीही खाल्लेले
नसते.
तिचे एकमेव अन्न समुद्रात असते.
ती आणखी काही दगड गोळा करते
आणि नर ते घरट्यात ठेवतो.

त्यानंतर ती मादी एका दूरच्या बर्फाच्या कड्याकडे जाते.
अनेक मादी पेंग्विन कड्याच्या टोकावर उभ्या राहतात.
त्या एकमेकींना ढकलतात.

अचानक, त्यांच्यापैकी एक पाण्यात उडी मारतो.

मग बाकीचेही तसेच करतात.

कड्याखाली धोका आहे.

समुद्रात लेपर्ड सील त्यांची वाट पाहत आहेत.

जेव्हा पेंग्विन उडी मारतात,

तेव्हा लेपर्ड सील त्यांना खातात.

पण बहुतेक पेंग्विन निसटण्यात यशस्वी होतात.

ते उत्तरेकडे पोहत जातात.

ते समुद्रात लहान कोळंबी खातात.

लवकरच ते पुन्हा लठ्ठ होतील.

मग परत घरट्याकडे.

नर पेंग्विन अंडी उबदार ठेवण्यासाठी

घरट्यावर बसतो.

कधीकधी ताशी १०० मैलांपेक्षा जास्त

वेगाने जोरदार वारे वाहतात.

तरीही तो नर तिथेच बसून राहतो—

तेव्हा तो जवळजवळ बर्फाने झाकलेला

असतो.

दोन आठवडे उलटतात.

अंडी उबदार आहेत.

घरट्यातील दगड कोणीही चोरलेले नाहीत.

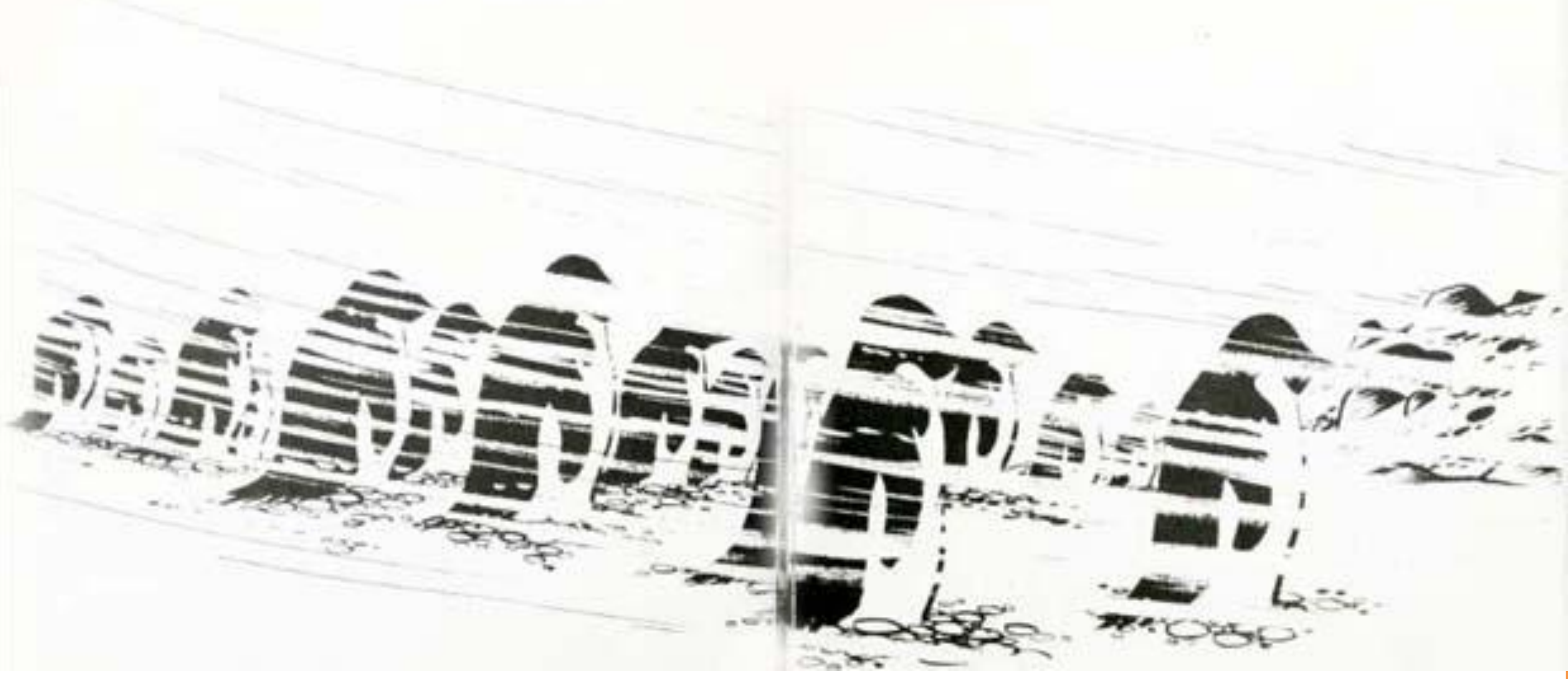
नर पेंग्विन आता कृश झाला आहे.

त्याने महिनाभराहून अधिक

काळ काहीही खाल्लेले नाही.

आतापर्यंत तो स्वतःच्या शरीरातील

चरबीवर जगत आहे.

शेवटी, मादी पेंग्विन परत येतात.

मी त्यांना पाण्यात आत-बाहेर जाताना पाहतो.

त्या वर उडी मारतात.

त्या पाण्याखाली पोहतात.

मग श्वास घेण्यासाठी त्या पाण्याबाहेर उडी मारतात.

शेवटी, त्या हिमनगावर चढतात.

त्या ‘आर्क, आर्क' अशी हाक मारतात.

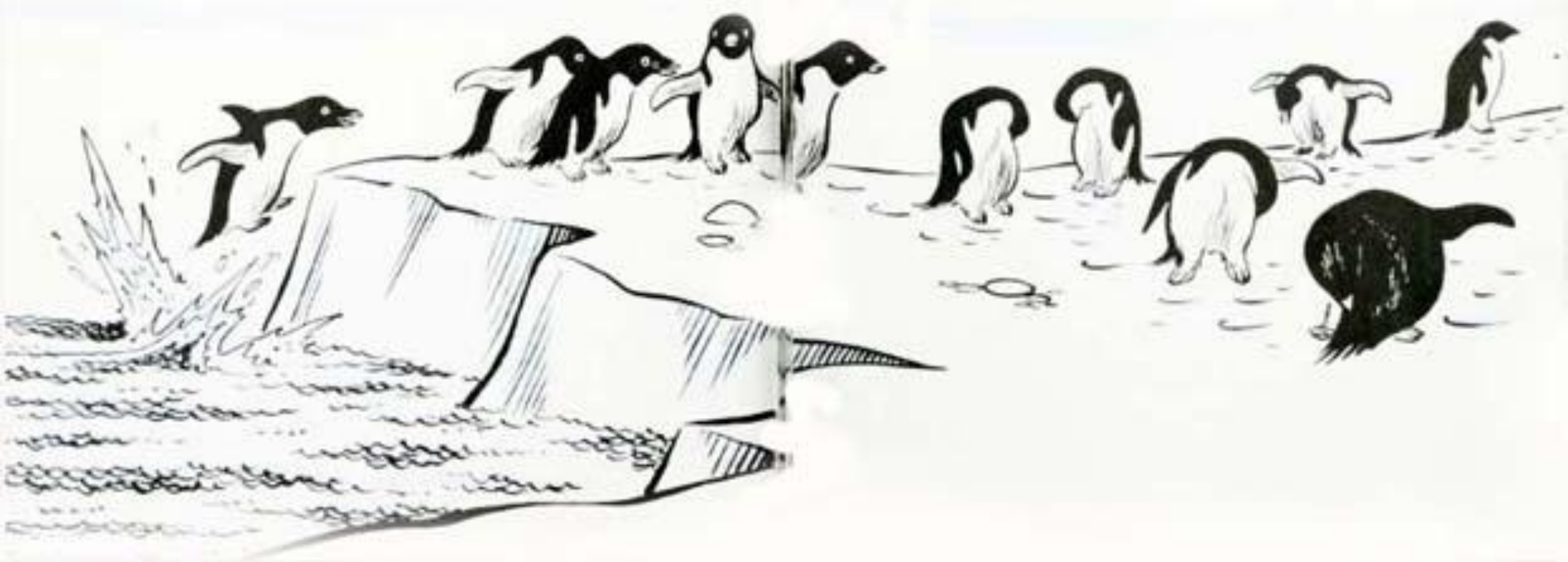
पेंग्विन आपल्या पिसांना तेल लावतात.

यामुळे त्यांची पिसे जलरोधक आणि चमकदार राहतात.

हे तेल त्यांच्या शेपटीवरील एका विशिष्ट ठिकाणाहून येते.

ते आपल्या चोचीने ती ग्रंथी घासतात.

मग ते आपली चोच पिसांवर घासतात.याला 'प्रीनिंग' (preening) म्हणतात.

जेव्हा मादी तिच्या घरट्याजवळ पोहोचते,
ती अचानक धावते आणि मोठ्याने ओरडते.
तिचा जोडीदार प्रतिसाद देतो.
त्यांचे आवाज बरेच घोगरे असतात.
त्या सर्व पेंग्विनचा गोंगाट इतका मोठा
असतो की तो एक मैल दूरपर्यंत ऐकू येतो.

ते आपली डोकी हलवतात.ते घरट्याला आणि
त्यांच्या अंड्यांना नमन करतात.
नर पेंग्विन हळूच आपले पाय उचलतो आणि
घरट्यापासून दूर निघून जातो.
तो थकलेला दिसतो आणि त्याचे शरीर ताठ
झालेले वाटते.
मादी पटकन अंडी झाकून टाकते.
आता नर समुद्रात जाऊन खाद्य खाऊ शकतो.
तो घरट्यासाठी आणखी काही दगड गोळा
करतो,मग मादीकडे पाहून मान हलवतो.
नर पेंग्विन किनाऱ्यावर एकत्र जमतात.
त्यांनाही लेपर्ड सीलच्या धोक्यातून
सुटका करून घ्यावी लागेल.
पेंग्विनना आंघोळ करावी लागेल
आणि काही किलो कोळंबी खावी लागेल.

पेंग्विन पस्तीस दिवस अंडी उबदार ठेवतात.
मग अंड्यांमधून पिल्ले बाहेर येतात.
प्रत्येक घरट्यात कोणीतरी डोकावते.
त्यापैकी एक अंड्यांमध्ये
एक लहान छिद्र पाडून बाहेर पडतो.
.जेव्हा पेंग्विनची पिल्ले बाहेर येतात,
तेव्हा ती मऊ, केसाळ गोळ्यांसारखी दिसतात.
तुम्ही त्यातील एकाला तुमच्या
हातात धरू शकता.
पिल्लांना भूक लागलेली असते.

वडील पेंग्विन समुद्रावरून परत येतो
.त्याचे पोट अन्नाने भरलेले असते.
पिल्लू डोकावून अन्नासाठी हात वर करते.
ते आपली छोटी चोच वडिलांच्या
चोचीला टेकवते.
नर पेंग्विन बळजबरीने त्याच्या
पोटातून अन्न उचलतो.
पिल्लू ते पटकन खाऊन टाकते.
मग पिल्लू झोपी जाते.
त्यानंतर दुसऱ्या अंड्यातून आणखी एक
पिल्लू बाहेर येते.
त्यालाही भूक लागलेली असते.

आता मादी समुद्रात परत जाते.
जेव्हा ती परत येते, तेव्हा तिचे पोट
अन्नाने भरलेले असते.
पिल्लांना ऊब मिळावी म्हणून
ती त्यांना पांघरूण घालते.
जेव्हा ती पिल्ले डोकावून पाहतात किंवा
अन्न मागतात,
तेव्हा ती त्यांना खाऊ घालते.

जेव्हा पिल्ले तीन आठवड्यांची होतात,
तेव्हा त्यांचे आई-वडील अन्नाच्या शोधात
अधिक वेळा समुद्रावर जातात.
ती चिमुकली पिल्ले आता
एकटी पडलेली असतात.
त्यांचे रक्षण करण्यासाठी मोठे
पेंग्विन तिथे नसतात.

दक्षिण ध्रुवीय स्कुआ सुद्धा भुकेला आहे.
स्कुआ हा एक मोठा पक्षी आहे.
त्याच्या पंखांचा विस्तार सुमारे पाच फूट असतो.
तो मासे आणि सागरी जीव खातो.
तसेच पेंग्विनची अंडी आणि पेंग्विनची पिल्लेही खातो.
स्कुआ हा काही वाईट पक्षी नाही.
तो फक्त भुकेला आहे.
त्याला आपल्या पिल्लांनाही खाऊ घालायचे आहे.

पेंग्विनची पिल्ले 'क्रॅश' नावाच्या
गटांमध्ये एकत्र जमतात.
पिल्ले एकत्र असताना अधिक
सुरक्षित असतात.
आणि एका मोठ्या घोळक्यात
असल्यामुळे त्यांना ऊब मिळते.
जेव्हा पेंग्विनचे पालक परत येतात
आणि आवाज देतात,
तेव्हा त्यांची केसाळ पिल्ले उडी मारतात.

ते त्यांच्या घरट्यात परत येतात.
तिथे त्यांना खाऊ घातले जाते.
कधीकधी इतर पिल्लेही त्यांच्यासोबत येतात.
पण मोठे पेंग्विन फक्त त्यांच्या
स्वतःच्याच पिल्लांना खाऊ घालतात.
हे मला माहीत आहे, कारण पिल्ले जन्माला
आल्यानंतर मी त्यांच्या गळ्यात नंबर रिंग्ज
घातल्या होत्या.
कोणती पिल्ले कोणत्या आई-वडिलांची आहेत,
हे मला माहीत आहे.

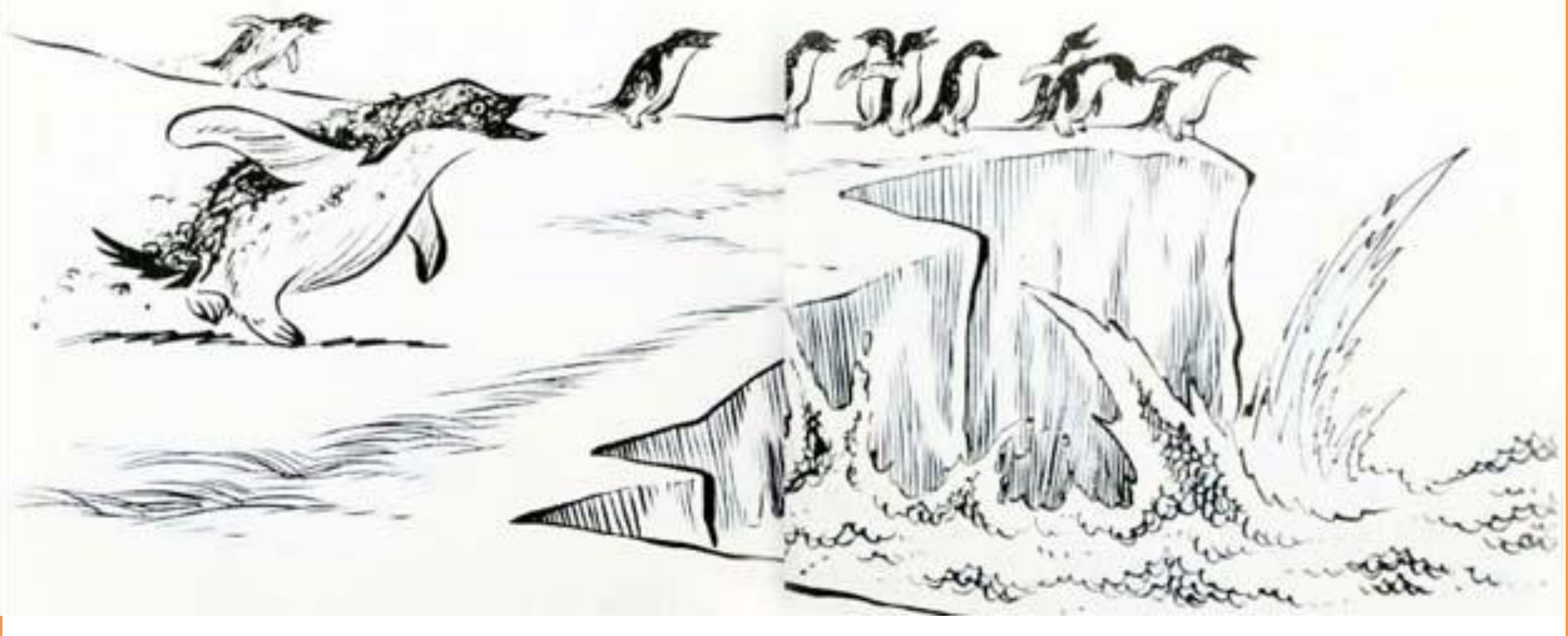
पाच आठवड्यांची होईपर्यंत,
पिल्ले खूप गुबगुबीत झालेली असतात.
त्यांची पोटे जमिनीला टेकतात.
ती एका दिवसात स्वतःच्या
वजनाइतके खाऊ शकतात.

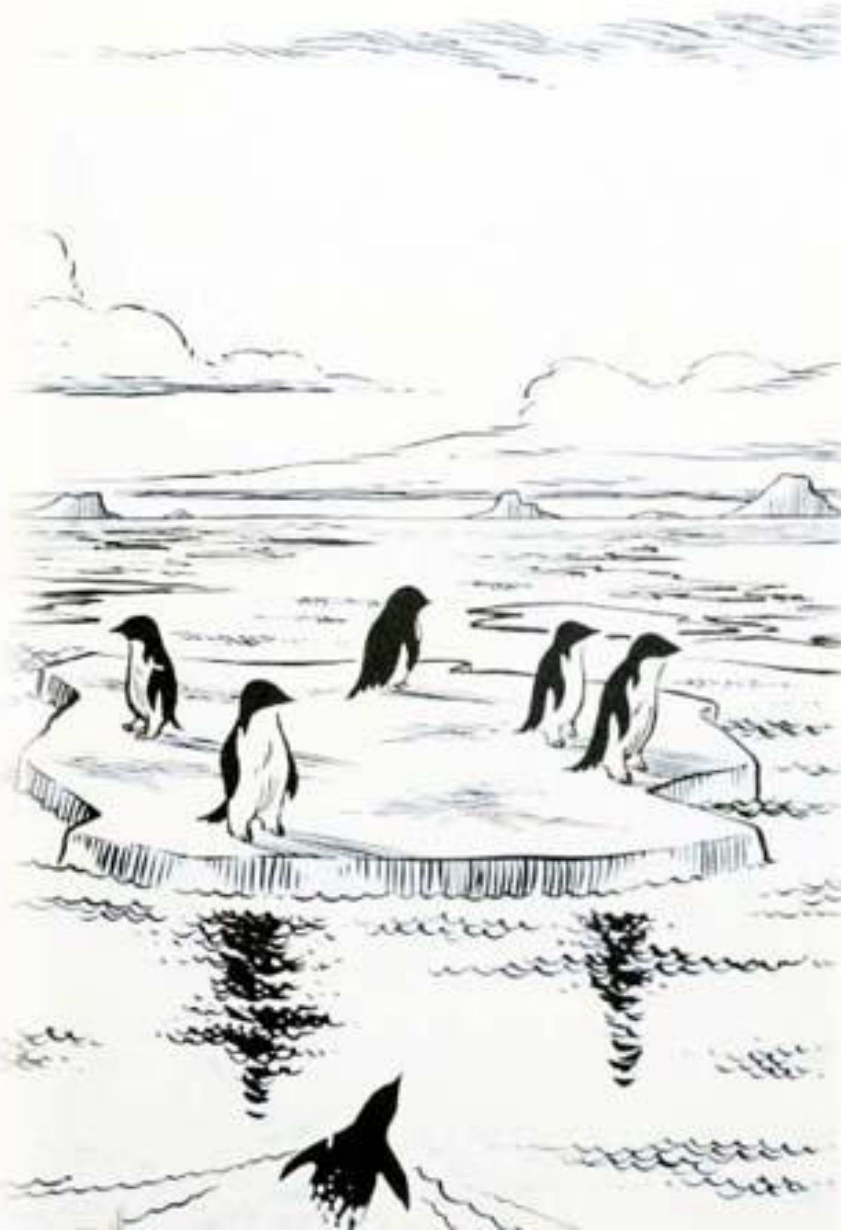
जेव्हा पिल्ले सात-आठ
आठवड्यांची होतात,
तेव्हा मोठे पेंग्विन खाण्यासाठी
समुद्रावर जातात.
ते कधीच परत येत नाहीत.
पिल्ले पूर्णपणे एकटी पडतात.
हिवाळा येत आहे.
थंडी वाढत आहे आणि
खूप वारा वाहत आहे.
आता पिल्ले काय करतील?
समुद्र हेच त्यांचे एकमेव अन्न आहे.

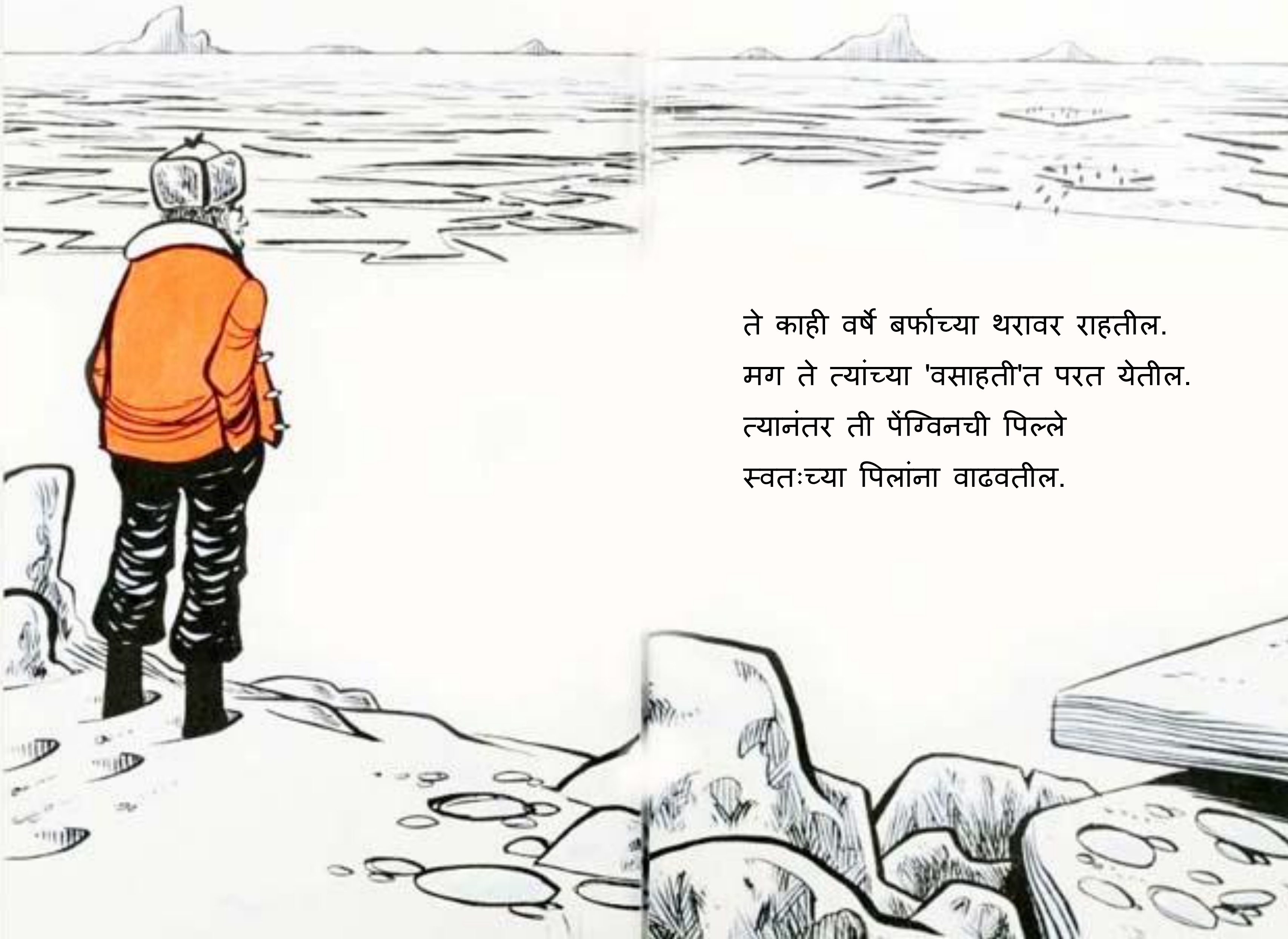
पिल्ले किनाऱ्यावर उतरतात.
धावताना त्यांची छोटी,
मऊ पिसे गळून पडतात.
ती पिल्ले एके काळी राखाडी रंगाची होती.
पण आता ती मोठ्या पेंग्विनप्रमाणे
काळी-पांढरी झाली आहेत.
आपल्या आई-वडिलांप्रमाणेच,
तीसुद्धा आपल्या पिसांना तेल लावतात.

ते आणखी तेल लावतात.
ते आपले पंख फडफडवतात.
ते आता समुद्रात जाण्यासाठी तयार आहेत.
लाटा मोठ्या आणि भीतीदायक आहेत.
पिल्ले आता हळूवारपणे ‘आर्क’
असा आवाज काढतात.
हा आवाज त्यांच्या प्रस्थानाची सूचना देतो.

बर्फाचा एक मोठा तुकडा किनाऱ्यावर
तरंगत येतो.
पिल्ले अचानक पाण्यात उडी मारतात
आणि त्या बर्फाच्या तुकड्याच्या दिशेने
पोहू लागतात.
धड! धड!लाटा त्यांना बुडवतात.
काही मागे फिरतात.
काही पिल्ले बर्फाच्या तुकड्यावर
चढतात आणि हळूहळू समुद्राच्या
दिशेने तरंगत जातात.
लवकरच, इतर पिल्लेही
त्यांच्यामागोमाग जातात.

ते काही वर्षे बर्फाच्या थरावर राहतील.
मग ते त्यांच्या 'वसाहती'त परत येतील.
त्यानंतर ती पेंग्विनची पिल्ले
स्वतःच्या पिलांना वाढवतील.

मी पुढच्या वसंत ऋतूची आणि
पेंग्विनच्या परत येण्याची
सात महिने वाट पाहिली.
मला जाणून घ्यायचे होते की,
शेकडो रिंग्ड पेंग्विन त्याच 'वसाहती'त
परत येतील का?
त्यांची घरटी तीच असतील का,
त्यांचे जोडीदार तेच असतील का आणि
त्यांचे शेजारीही तेच असतील का?

बघा, त्यांचा एक गट येत आहे!दुर्बिणीतून पाहिल्यावर मला दिसतंय की त्यांच्यापैकी काहींच्या गळ्यात कड्या आहेत.
या वेळीसुद्धा नर पेंग्विनच आधी पोहोचतात.

मी खडकांच्या आणि बर्फाच्या ढिगाऱ्यांच्या मागे लपून रिंग्ड पेंग्विन कुठे जातात ते पाहतो.
अद्भुत!नर पेंग्विन त्याच ठिकाणी परत येतात जिथे त्यांनी मागच्या वर्षी घरटी बांधली होती.
मी माझ्या नकाशा आणि वहीच्या मदतीने त्यांची तपासणी करतो.

जेव्हा ते त्यांच्या जुन्या घरट्यांच्या ठिकाणी पोहोचतात, तेव्हा नर पेंग्विन उत्साही होतात.
ते त्यांच्या हद्दीजवळ उभ्या असलेल्या इतर नर पेंग्विनशी भांडतात.
ते आवाजसुद्धा करतात!
परत आल्याचा त्यांना आनंद झालेला दिसतो.काही दिवसांत, माद्या बर्फाळ किनाऱ्यावर उतरतील.
त्यासुद्धा त्यांच्या जुन्या घरट्यांच्या ठिकाणी धावत जातील आणि त्यांच्या नरांचे स्वागत करतील.
त्या मोठ्याने "आह!" अशी आरोळी देतील.आणि मग, एक-एक करून, नर आणि मादी पेंग्विन आपली घरटी पुन्हा बांधायला सुरुवात करतील.

डॉ. आर एल पेनी

डॉ. पेनी यांनी ॲडेली पेंग्विनचा अभ्यास करण्यासाठी अंटार्क्टिकाला पाच दौरे केले आहेत. त्यांनी तिथे एकोणचाळीस महिने घालवले.ते ब्रॉन्क्स प्राणीसंग्रहालयातील न्यूयॉर्क झूलॉजिकल सोसायटीच्या प्रयोगशाळेत ॲडेली पेंग्विनचा अभ्यास करतात. ते पेंग्विनच्या हालचाली आणि आवाजांचा अर्थ, तसेच पेंग्विन एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी कसे प्रवास करतात, याचा शोध घेत आहेत.ते अंटार्क्टिकाच्या आणखी एका दौऱ्याची योजना आखत आहेत. यावेळी, पाणबुडीचा वापर करून पाण्याखाली ॲडेली पेंग्विनचा अभ्यास करण्याची त्यांची योजना आहे.

शेवट